

RAINBOW IN THE DARK

(TĘCZA W CIEMNOŚCIACH)

Artyści i prace:

Kader Attia

ur. 1970; twórca rzeźb, instalacji, fotografii i video, wychował się w Algierze i Paryżu. W swoich pracach często podejmuje problem przynależności do dwóch światów, a także wpływu kulturalnej hegemonii Zachodu i kolonializmu na tożsamość państw spoza europejskiego kręgu kulturowego.

Olej i cukier, #2, 2007

W swoim hipnotycznym filmie, Kader Attia pokazuje proces zalewania olejem samochodowym sześciennej konstrukcji z kostek cukru, ustawionej na srebrnej paterze. Czarny płyn przenika białą masę, która pod jego wpływem rozpada się i zmienia w świecąca, kleistą substancję, pełną niejednoznacznych odniesień do świata sztuki, religii i polityki.

Faycal Baghriche

ur. 1972; urodzony w Algierii francuski twórca, działa na polu rzeźby, fotografii, filmu i performansu. Interesuje go sposób, w jaki symbole i obrazy organizują życie wspólnoty. Jego twórczość charakteryzują proste gesty, zrozumiałe bez odnoszenia się do specjalistycznych dyskursów.

Przyjazne dla rodziny, seria, 2012

"Przyjazne dla rodziny" to seria składająca się z ilustracji wyciętych z zachodnich pism artystycznych, znalezionych przez artystę w Dubaju. W Zjednoczonych Emiratach Arabskich, tak jak w innych krajach muzułmańskich, obrazy nagości nie są dozwolone w sferze publicznej i dlatego muszą być ręcznie zamalowywane przez cenzorów, przez co każdy

z nich staje się unikatowy. Baghriche, zestawiając zdjęcia z dwóch różnych egzemplarzy tego samego pisma, analizuje społeczne i estetyczne znaczenia tych hybrydowych obrazów.

Mirostław Bałka

ur. 1958; jeden z najwybitniejszych rzeźbiarzy współczesnych, autor instalacji, filmów i akcji. W swojej twórczości odwołuje się do podstawowych wymiarów i problemów ludzkiej egzystencji, a także zagadnień związanych z pamięcią zbiorową i traumą wojennych opresji.

Czarny papież i czarna owca, 1987

"Czarny papież i czarna owca" to jedno z najważniejszych wczesnych dzieł artysty. Naturalnych rozmiarów postaci człowieka-papieża towarzyszy owca. Papież płacze, z jego oczu symbolicznie tryskają strumienie wody. Artysta nawiązał w tym przedstawieniu do przepowiedni Nostradamusa, a także do miejskich legend, wizji i apokaliptycznych przepowiedni, łączących powołanie czarnoskórego kardynała na tron papieski z końcem świata. Praca oddaje stan ducha drugiej połowy lat 80.: niepokoju, napięć, ale i wiary w nadchodzący przełom, który wstrząśnie światem.

Fatma Bucak

ur. 1982; pochodząca z Turcji artystka działa na polu fotografii i sztuki video. W swoich wyrafinowanych estetycznie dziełach podejmuje często temat płci, polityki, różnic etnicznych i religijnych.

Melancholia II, 2010

W serii fotografii artystka powraca do wielkich archetypów śródziemnomorskiej kultury, określających relacje między kobietą i mężczyzną. W zdjęciu pod tytułem "Padre", Bucak odtwarza „archaiczny” dramat rozgrywający się pomiędzy córką a groźnym, biblijno-koranicznym ojcem. Esso z kolei, odnosi się do nieco zapomnianego dziś filmu Luisa Bunuela pod tytułem "El" z 1952 roku, w którym główny bohater ogarnięty jest obsesją kontrolowania „kobiecości”.

Virginia de Medeiros

ur. 1973; brazylijska artystka, tworzy prace video oraz audiowizualne instalacje. W swojej sztuce wykorzystuje strategie dokumentalne w celu przekroczenia dominujących sposobów prowadzenia narracji oraz zanegowania granic pomiędzy rzeczywistością i fikcją.

Sergio i Simone, 2010

Film opowiada historię transwestyty o imieniu Simone, którego artystka poznała w 2006 roku w Salvadorze. Simone opiekowała się źródłem Fonte da Misericórdia, gdzie czczeni byli Orisza – bogowie pochodzenia zachodnioafrykańskiego, których kult jest popularny w Brazylii. Miesiąc po rozpoczęciu zdjęć, Simone doświadczyła zapaści po przedawkowaniu narkotyków, podczas której przeżyła mistyczne delirium i nawrócenie. Po tym wydarzeniu

Simone wraca do imienia Sergio i zostaje kaznodzieją głoszącym Ewangelię na wzór Jezusa Chrystusa.

Köken Ergun

ur. 1976; turecki artysta Köken Ergun studiował aktorstwo i filologię klasyczną zanim poświęcił się sztukom wizualnym - wideo i performansowi. Ergun tworzy prace zaangażowane politycznie, podejmujące ważne i kontrowersyjne tematy, takie jak rola religii w sferze publicznej we współczesnej Turcji.

Ashura, 2012

Film dokumentuje przygotowania do corocznej ceremonii w dniu Ashury, podczas której w dzielnicy Zeynebiye w Stambule odbywa się publiczne przedstawienie teatralne z udziałem mieszkańców oraz rytuał opłakiwania Husseina – wnuka proroka Muhammada, zamordowanego podczas bitwy pod Karbalą w 680 roku n.e. To najważniejsze święto dla wspólnoty szyitów, zamieszkujących tę część miasta.

Nilbar Güreş

ur. 1977; urodzona w Turcji Güreş tworzy między innymi kolaże, video, performanse, fotografie i obiekty. W swojej twórczości podejmuje problem kształtowania kobiecej tożsamości, społecznej roli kobiet w sferze prywatnej i publicznej, a także wizerunku muzułmanek w Europie.

TrabZone, 2010

Cykl fotografii zainscenizowany został w mieście Trabzon nad Morzem Czarnym, zamieszkiwanym przez konserwatywną społeczność muzułmańską. Sceny z udziałem kobiet w chustach, ustawionych w nietypowych pozach i sytuacjach, artystka traktuje jako rodzaj „radikalnego performansu”, gdzie kobiece ciało, poddawane w tej wspólnotie wielu restrykcjom, staje się medium przekroczenia i zanegowania tych narzuconych z zewnątrz ram.

Rajskie rzeki, 2011

Wyszyty na tkaninie kolaż "Rajskie rzeki" to kolejna manifestacja feministycznych poglądów Güreş. Działając w medium tradycyjnie kojarzonym z kobiecością i ornamentálną perfekcją, artystka w humorystyczny i prowokacyjny sposób odnosi się do koranicznego opisu siedmiu rajskich rzek, prezentując anioły oddające tęczowy mocz.

Jonathan Horowitz

ur. 1966; urodzony w Nowym Jorku artysta w swojej twórczości krytycznie analizuje elementy kultury wizualnej związane z polityką, konsumeryzmem czy popkulturą. Tworzy filmy video, rzeźby, instalacje dźwiękowe i fotografie.

Krzyż dla dwojga, 2010

"Krzyż dla dwojga" jest jedną z serii prac Horowitza, odnoszących się do estetyki

minimalizmu i jej dominującej pozycji w sferze upamiętniania traumatycznych wydarzeń, takich jak Holocaust. Prosta forma, nawiązująca do kompozycji Roberta Morrisa, nie jest jednak elegancką abstrakcją, ale przetworzeniem jednego z najmocniejszych religijnych symboli – krzyża. Podwojenie krzyża zmienia tradycyjną symbolikę samotnej męki Zbawiciela w znak wspólnego cierpienia, stając się aluzją do ruchu walczącego o prawa osób homoseksualnych.

Gülsün Karamustafa

ur. 1946; turecka artystka bada w swojej twórczości pojęcia związane z mobilnością, takie jak „wysiedlenie”, „imigracja”, „emigracja”, „wygnanie” czy „przeniesienie”. Jej oeuvre obejmuje malarstwo, kolaż, instalacje i video.

Okratowanie mojego umysłu, 1998

Serię tworzy wąski fryz, złożony z kolorowych ilustracji z muzułmańskich, chrześcijańskich i judaistycznych manuskryptów. Powielone i nałożone na siebie obrazy tworzą nową wizualną przestrzeń, będącą reprezentacją naszej wspólnej przeszłości.

Podwójny Jezus i mała antylopa, 1984

Karamustafa wykonała swój kolaż z łatwo dostępnych, kiczowatych tkanin naściennych o tematyce religijnej, dostępnych w latach 80. w Turcji na niemal każdym bazarze. Artystka odwołuje się w tej pracy do sytuacji mieszkańców przedmieść Stambułu i innych wielkich miast, którzy od lat 70. masowo emigrowali z terenów wiejskich i w nowym kontekście wykształcili własną, hybrydalną kulturę wizualną.

Paweł Kwiek

ur. 1951; Kwiek działał w dwóch najbardziej dynamicznych środowiskach polskiej neoawangardy lat 70. - Warsztacie Formy Filmowej oraz w gronie studentów Oskara Hansena, starając się przetłumaczyć jego teorię Formy Otwartej na media takie jak film, fotografia i wideo. W 1980 roku w twórczości Kwieka zaszła drastyczna zmiana polegająca na odrzuceniu racjonalnych strategii sztuki awangardowej oraz całkowitym skupieniu się na duchowości i sztuce religijnej uprawianej jednakże awangardowymi metodami.

Ekumenizm sztuki, 1988

"Ekumenizm sztuki" to cykl czarno-białych fotografii przedstawiających artystę trzymającego kartkę papieru, która pokrywana jest na kolejnych odbitkach farbami w różnych kolorach. Kwiek ukazuje tutaj opozycję pomiędzy czernią, bielą a kolorem jako opozycję pomiędzy sacrum i profanum. Kolor jest dla niego wyrazem sacrum, jego siły i intensywności skontrastowanej ze zwyczajną rzeczywistością. Praca ma ponadto podkreślać ekumenizm sztuki, który, według artysty, jest radykalniejszy od ekumenizmu religii instytucjonalnej. Sztuka może zawierać w sobie elementy różnych religii, czego nie może dokonać żaden kościół.

Spotkania ze światłem, 1991

"Spotkania ze światłem" ukazują Kwieka przybierającego różne ekspresyjne pozy i miny skonstrastowane z naniesionymi na fotografię barwnymi figurami mającymi oznaczać sacrum. Artysta początkowo odgrywał do obiektywu aparatu fotograficznego różne przeżycia mające oznaczać subiektywne uczucia i traumy. Później naniósł na te pozy kolorowe formy mające wyobrażać "obiektywizm form boga". Tematem pracy jest konfrontacja subiektywnego z obiektywnym czyli spotkanie ze światłem / iluminacja.

Modlitwa, 1991

"Modlitwa" to fotograficzna dokumentacja dwuczęściowego performance Pawła Kwieka. W części pierwszej artysta leżał na ziemi, a na nim stała grupa osób. W drugiej części ta sama grupa osób utrzymywała artystę w górze. W obu sytuacjach Kwiek odmawiał modlitwę. Przekaz pracy był bardzo egzystencjalny: obojętnie czy jestem na górze czy na dole, czy mi się powodzi czy nie, modlę się, jestem sobą, zachowuję swoją duchową tożsamość.

Teresa Murak

ur. 1949; Teresa Murak jest jedną z prekursorów polskiego performansu, sztuki ziemi oraz działań w przestrzeni publicznej. Najważniejsze wątki jej twórczości to praca z krajobrazem, performans z użyciem materiałów organicznych (nasiona, rozczyń chlebowy, etc.) oraz spektrum wiary (akt religijny, dar, budowanie wspólnoty).

Wybór zdjęć z archiwum artystki, 1974 – 1989

Zdjęcia przedstawione na wystawie dokumentują dwa performanse artystki – "Procesję" i "Dywan wielkanocny". Teresa Murak była jedną z najważniejszych artystek uczestniczących podczas stanu wojennego w Polsce w tak zwanych "wystawach przykościelnych". Organizowała procesje i publiczne modlitwy, podczas których jej organiczne rzeźby stawały się częścią liturgii.

Walid Raad

ur. 1967; zamieszkały w Nowym Jorku artysta libańskiego pochodzenia działa na polu nowych mediów. Pod szyldem fikcyjnego kolektywu Atlas Group lub pod własnym nazwiskiem prezentuje multimedialne instalacje, filmy video, fotografie oraz eseje literackie. Interesuje go historia współczesnego Libanu, w szczególności konfliktów zbrojnych i reprezentacji traumatycznych wydarzeń poprzez media oraz dziedzictwo kulturowe regionu i jego recepcja.

Rozdrapywanie rzeczy, których mógłbym się wyrzec: Prolog, 2007 - 2014

W 2007 roku Walid Raad rozpoczął projekt artystyczny poświęcony sztuce w „świecie arabskim”, zainspirowany powstaniem wielu nowych instytucji prezentujących sztukę islamu oraz nowoczesną i współczesną sztukę regionu. Multimedialna instalacja przygotowana na wystawę w SALT odnosi się do tematu „obiektów magicznych”, które przemawiają i mają wpływ na nasze życie. Raad wskazuje na zaskakującą zbieżność między rytuałami

religijnymi, a kodami współczesnych instytucji sztuki, z ich świeckimi „świątyniami”, „świętymi” i „relikwiami”.

Zofia Rydet

1911 - 1997; jedna z najwybitniejszych postaci fotografii polskiej. Autorka cyklów fotograficznych „Mały człowiek”, „Czas przemijania”, „Świat uczuć i wyobraźni” oraz „Zapis socjologiczny”. Ostatnią ważną serią stała się realizowana na przełomie lat 80. i 90. „Suita śląska”, na którą składają się kolaże i fotomontaże, zawierające autocytaty z wcześniejszych fotografii, głównie z „Zapisu socjologicznego”, które artystka skomponowała na kształt ludowych przedstawień sakralnych, z kwiatami polnymi, materiałami, wycinkami z gazet.

Zapis socjologiczny, 1978 – 1997, wybór zdjęć

„Zapis socjologiczny” Zofii Rydet jest jednym z najważniejszych dzieł fotografii polskiej XX wieku. Już w wieku bardzo dojrzałym – w momencie sprecyzowania koncepcji Zofia Rydet miała 67 lat – zaczęła tworzyć swoje opus magnum. Na główny trzon całego zbioru – obrazy określane jako ujęcia kanoniczne – złożyły się wizerunki mieszkańców wsi i miast, powstałe w różnych rejonach Polski oraz za granicą. Łączy je ścisły rygor kompozycyjny. Ukazują ludzi – pojedynczo, w parach lub w grupie, na tle wybranej ściany ich mieszkania. Wybór fotografii na wystawę prezentuje zdjęcia eksponujące szczególnie materialne formy kultu religijnego mieszkańców polskiej prowincji.

Wael Shawky

ur. 1971; jest autorem filmów i instalacji wideo, a także założycielem i dyrektorem artystycznym instytucji sztuki Mass Alexandria – pracowni i miejsca pokazów i spotkań dla artystów.

Kabaretowe krucjaty: droga do Kairu, 2012

Film "Kabaretowe krucjaty: droga do Kairu" jest kolejną odsłoną projektu Waela Shawky'ego poświęconego wyprawom krzyżowym, reinterpretowanym w oparciu o relacje kronikarzy arabskich i arabskie dokumenty historyczne. Źródłem scenariusza jest książka Amina Maaloufa „Wyprawy krzyżowe w oczach Arabów”. Godzinny film obejmuje wydarzenia rozgrywające się na przestrzeni 48 lat, od zakończenia pierwszej wyprawy krzyżowej w 1099 roku do rozpoczęcia drugiej, w 1147. Film utrzymany jest w konwencji kukielkowego przedstawienia z elementami musicalu, programu popularnonaukowego, bożonarodzeniowych jasełek, a nawet horroru.

Slavs & Tatars

Slavs and Tatars to międzynarodowy kolektyw artystyczny złożony w roku 2006, jego trzon stanowią Kasia Korczak i Payam Sharifi. Artyści stosują różne media i formy wypowiedzi, tworząc instalacje, obiekty, wykłady performatywne, etc. Publikują także własne wydawnictwa.

Języki macierzyste i ojcowskie gardła, 2012

PrayWay, 2012

W swojej praktyce artystycznej kolektyw Slavs & Tatars zajmuje się obszarem geograficznym i kulturowym rozciągającym się od dawnego muru berlińskiego na zachodzie do Wielkiego Muru Chińskiego na wschodzie. W projektach grupy zderzone zostają pojęcia i problemy z pozoru przeciwstawne lub do siebie nieprzystające: islam i komunizm, metafizyka i humor czy popkultura i geopolityka. Pochodzące z kolekcji Muzeum prace Slavs and Tatars szczególnie skupione są na problematyce języka. Obiekt zatytułowany "Języki macierzyste i ojcowskie gardła" jest poświęcony głosce „Khhhhhhh”, która nie występuje w zachodnim obiegu cywilizacyjnym i tym samym wyraźnie oddziela Wschód od Zachodu. Z kolei „PrayWay”, nawiązująca do znanego ze wschodnich baśni motywu latającego dywanu, to typowa dla grupy interaktywna i relacyjna praca polegająca na stworzeniu miejsca spotkania i rozmowy, międzykulturowej komunikacji i wymiany myśli.

Zbigniew Warpechowski

ur. 1936; Zbigniew Warpechowski to jeden pionierów sztuki performansu, zajmujący się tą dziedziną od lat 60. XX wieku. Jest aktywny jako malarz, rzeźbiarz i pisarz. Określa swoją postawę mianem „konserwatywnego awangardowego”, starając się łączyć tradycyjne wartości z nowymi mediami, wywalczonymi przez rewolucję neoawangardową w sztuce. W swoich wystąpieniach Warpechowski zawsze bardzo osobiście i szczerze podejmował najistotniejsze własne a zarazem uniwersalne problemy egzystencjalne takie jak śmierć, sens życia, absolut, dobro, zło, wiara.

Autopsja, 1974

W "Autopsji" artysta wkłada głowę do akwarium, z którego przed chwilą wyjął rybę i położył na blacie obok. Widzowie obserwowali skutek tej zamiany ekosystemów – duszenie się artysty i symultaniczne duszenie się ryby. Akcja Warpechowskiego była w jego zamyśle filozoficzno-poetycką przestrogą - podobnie jak ryba nie przeżyje zanurzenia w iluzorycznej, pojęciowej wodzie – tak ludzie nie przeżyją długo w pozornie racjonalnej rzeczywistości, która powoli wysysa z nich życie, duchowość, człowieczeństwo, nie jest ich właściwym „ekosystemem”. Prowokacyjna akcja Warpechowskiego, wywołując protesty oraz trudne do zniesienia napięcie wśród widzów, miała ich oburzać i wybijać z konwencjonalnego oglądu rzeczywistości, kierować ich wyobraźnię i odczuwanie poza widzialny, racjonalny, pragmatyczny świat społecznych relacji.

Champion of Golgotha, 1978

Od 1978 roku Warpechowski realizuje serię performansów, które łączy wspólna postać Championa. Przebrany w strój sportowy, mając w specjalnej torbie (przypominającej torbę na rakiety tenisowe) składany krzyż z metalowych rurek, wykonywał akcje odnoszące się do drogi krzyżowej i ukrzyżowania. Artysta rozkładał krzyż, „wieszał się” na nim, pił coca-colę, rozrzucił papierosy Marlboro, spryskiwał się dezodorantem Deo-Brutal-Spray. Warpechowski jako człowiek wierzący chciał odnieść się w "Champion of Golgota" do współczesnej idolatrii, do fasadowej wiary religijnej polskiego społeczeństwa, do nadmiernej czci oddawanej symbolom, wyobrażeniom, kiczowatym dewocjonaliom,

fizycznym obiektom kultu odwracającym uwagę od sfery najważniejszych idei, od niematerialnej sfery doświadczenia religijnego, a przede wszystkim – od konieczności przestrzegania trudnych, związanych z wyrzeczeniami zasad wiary.

Modlitwa o nic, 1974

W "Modlitwie o Nic" artysta wykonuje tytułową czynność w niezwyklej zawieszaniu „pomiędzy niebem a ziemią”. Artysta w latach 70. poświęcił swoją sztukę w znacznej mierze badaniu pojęcia „Nic”. Odsyłało ono według niego do sfery absolutnie czystej, bezinteresownej i pozbawionej jakichkolwiek funkcji czy pragmatycznych użyć, podobnie zresztą jak pojęcia „Sztuka” czy „Absolut”. Ponadto praca ta była specyficznym, ironicznym odniesieniem się Warpechowskiego do nadmiernego skupienia artystów neoawangardowych na analizach mediów, na autotematycznych pracach z wykorzystaniem fotografii i filmu.

Artur Żmijewski

ur. 1966; reżyser, artysta sztuk wizualnych, redaktor artystyczny pisma „Krytyka Polityczna”. Jego prace obracały się wokół tematów niewygodnych, dotyczyły obszarów tabu, zajmował się problematyką ciała i Innego. Okres ten zamknął manifestem "Stosowane sztuki społeczne", w którym wypracował nową formułę społecznego zaangażowania.

Msza, 2012

Film dokumentuje przygotowania do wystawienia teatralnej wersji mszy świętej w Teatrze Dramatycznym w Warszawie, z profesjonalnymi aktorami w rolach głównych. Celem Żmijewskiego była analiza performatywnych cech tego „najczęściej wystawianego przedstawienia w Polsce”. Mimo że „Msza” powieliła 1:1 kościelny rytuał, jej przeniesienie do sfery świeckiej sprawiło, że cel – przemienienie ciała i krwi Chrystusa poprzez słowa modlitwy - nie został osiągnięty. Tomasz Terlikowski określił akcję Żmijewskiego jako „sakralną bezalkoholową wódkę” – zestaw słów i gestów bez duchowego działania.